
SAŽETCI

Helena Štimac Radin

**IZVJEŠTAVANJE REPUBLIKE HRVATSKE O
PRIMJENI KONVENCIJE UN-a O UKLANJANJU
SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA**

Konvencija UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena najvažnija je međunarodna povelja o ljudskim pravima žena. Republika Hrvatska postala je državom strankom te konvencije notifikacijom o sukcesiji od 8. listopada 1991. godine te se time obvezala na primjenu načela i standarda sadržanih u Konvenciji, kao i na redovito dostavljanje izvješća o napretku ostvarenom u njenoj primjeni. Temeljem članka 18. Konvencije, države stranke dužne su glavnom tajniku UN-a, radi razmatranja Odbora UN-a za uklanjanje diskriminacije žena, redovito podnositi izvješća o zakonodavnim, sudskim, upravnim i drugim mjerama donesenim radi primjene odredaba Konvencije.

Inicijalno izvješće RH, razmatrano 1998., Odboru je podneseno 1994. za razdoblje od 1990. do 1994. godine. U siječnju 2005. godine predvodila sam hrvatsko izaslanstvo koje je na 32. zasjedanju Odbora predstavilo Drugo i treće periodično izvješće. Zaključni komentari Odbora na to izvješće uključeni su kao prioritetni ciljevi i mjere u Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. – 2010. godine, a Ured je poduzeo brojne aktivnosti usmjerene na upoznavanje javnosti sa sadržajem Zaključnih komentara i teksta Konvencije. Ured za ravnopravnost spolova priprema Četvrto i peto periodično izvješće koje će se ove godine dostaviti Odboru UN-a za uklanjanje diskriminacije žena za razdoblje 2005. – 2010. godine.

Iako je Hrvatska potpisnica brojnih međunarodnih konvencija i ugovora koji zabranjuju rodnu diskriminaciju i premda se u Zaključnim komentarima Odbora navodi da je Hrvatska postigla velik napredak u zakonodavnom i institucionalnom smislu te da je velik dio odredaba Konvencije proveden ili je u postupku provedbe, još postoje različita i značajna kritična područja koja zahtijevaju koordiniranu akciju usmjerenu na prevladavanje svih zapreka koje onemogućuju bržu promjenu društvenih odnosa radi uspostavljanja stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca.

U ovom će se prilogu iznijeti dosadašnja iskustva o procesu izvještavanja Republike Hrvatske o primjeni Konvencije, kao i o važnosti dosljedne i sustavne provedbe njenih odredaba radi bržeg unapređivanja i promicanja ljudskih prava žena, kao i sprečavanja njihovih kršenja.

Ivana Radačić

RAZVOJ LJUDSKIH PRAVA ŽENA U PRAKSI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Europski sud za ljudska prava, jedini međunarodni sud kojemu se pojedinci mogu izravno obratiti, najuspješniji je međunarodni mehanizam zaštite ljudskih prava. Presude Europskoga suda obvezuju države članice, pa praksa Suda utječe na zakonodavstvo i praksu europskih država. Sud također ima značajan utjecaj i na druge globalne i regionalne mehanizme zaštite ljudskih prava, pa time pridonosi razvoju međunarodnih standarda ljudskih prava. Te ga karakteristike čine moćnom institucijom koja može značajno pridonijeti razvoju i zaštiti ljudskih prava žena.

Potencijal Suda za zaštitu ljudskih prava žena, međutim, nije još u potpunosti iskorišten. Unatoč teškim i sustavnim kršenjima ženskih ljudskih prava diljem Europe, još je razmjerno malen broj presuda koje se odnose na ljudska prava žena, premda taj broj u posljednje vrijeme raste. Osim toga, i u takvim slučajevima ženska su iskustva često marginalizirana ili pogrešno interpretirana.

Članak prikazuje analize presuda Suda koje se odnose na slučajeve kršenja ženskih ljudskih prava, što uključuje slučajeve rodno uvjetovanog nasilja, spolne diskriminacije i reproduktivnog samoodređenja. Analiza počiva na feminističkim teorijama različitosti, koje upozoravaju na važnost spola/roda u diskursu ljudskih prava. Osnovno je pitanje ovog članka u kojoj je mjeri Sud rodno osviješten, posebice u odnosu na primjenu dihotomije privatno/javno, te je li pristup isti u svim područjima ženskih prava. Glavni je argument da bi primjena feminističke perspektive i metodologije, koja je osjetljiva na višestruku diskriminaciju žena, mogla osigurati učinkovitiju zaštitu ljudskih prava žena.

Judith Frishman
“ZASEBNA VRSTA LJUDI”:
NEKI PRAVNI POGLEDI NA POLOŽAJ
ŽENA U ŽIDOVSKOM BRAKU I RAZVODU

U židovstvu, kao i u drugim religijama, tradicionalne rodne uloge imale su odlučujuću ulogu. Dok su muškarci služili kao norma, žene su gotovo uvijek bile isključene iz javne domene. Kao posljedica toga, do 1970-ih žene nisu mogle obnašati dužnosti rabina, voditelja zborova niti biti tumači židovskih zakona. Kako su im bila zanimajana pasivna, a katkad i aktivna glasačka prava, nisu obnašale dužnosti ni kao predsjednice kongregacija ni kao članice odbora. Zbog svijesti da uskraćivanje javnih dužnosti ženama može značiti i smanjenje broja kongregacija u budućnosti, u posljednjih 40 godina dogodile su se radikalne promjene. Veća participacija žena na vodećim položajima u svim židovskim denominacijama u nekim je područjima ponovno (kao i u 19. st.) vodila feminizaciji religije.

Bez obzira na to kojoj denominaciji pripadale, žene su i dalje u vrlo nepovoljnom položaju što se tiče brakova i razvoda. Židovski muškarac brakom stječe pravo nad ženom, koja time posljedično gubi vlast nad samom sobom sve dok joj suprugovom smrću ili razvodom ne bude vraćena samostalnost. Muškarci su isključivi inicijatori razvoda i često ucjenjuju svoje supruge kako bi se razvele pod uvjetima koje oni postavljaju (uključujući zahtjeve za pravo skrbništva nad djecom i zahtjeve da se supruge odreknu prava na alimentaciju). Različiti pokreti u židovstvu pokušali su riješiti taj problem uvođenjem pravnih inovacija. Zajednički naponi nisu se pokazali uspješnima, posebice stoga što su se pravnim inovacijama opirali ortodoksni Židovi. Čak i u slučajevima pozivanja na pravni presedan nije se moglo naći rješenje. U neortodoksnim krugovima do rješenja se dolazilo prizivanjem ovlasti nežidovskih sudova da pravno sankcioniraju muškarce koji bi odbili dati razvod ili žene koje bi odbile pristati na razvod.

U ovome članku usredotočit ću se na pravni položaj židovskih žena, njegov utjecaj na ljudska prava žena i teškoće koje proizlaze iz pokušaja ispravljanja tog položaja.

Jadranka Rebeka Anić

LJUDSKA PRAVA ŽENA U KRŠĆANSTVU

Religija spada u jedan od važnih društveno-kulturnih čimbenika koji utječe na definiranje modela rodnih odnosa i stupanj društvenoga prihvaćanja ljudskih prava općenito te ljudskih prava žena posebno. Da bi se zajamčilo prihvaćanje i provođenje ljudskih prava žena, važno je stoga uključiti i vjersku perspektivu.

U prvom dijelu članka problematizirat će se mogućnost sveobuhvatnoga prikaza kršćanskoga stajališta prema ljudskim pravima žena zbog institucionalne pluralnosti samoga kršćanstva. Ni svodenje kršćanstva na tri velike denominacije: katolicizam, pravoslavlje, protestantizam ne olakšava analizu kršćanskog odnosa prema ljudskim pravima žena, s obzirom na to da postoji velik broj protestantskih crkava koje su u pravnom smislu posve autonomne. Ni pozivanje na ekumenske ustanove koje u svome programu imaju promicanje i zaštitu ljudskih prava žena ne rješava prijem; naime, neke od crkava, članica tih ustanova, odnose se suzdržano prema ljudskim pravima općenito.

U drugom dijelu članka bit će predstavljene teološke postavke koje propituju rodne stereotipe i pružaju mogućnost egalitarnog uređenja rodnih odnosa, čime pridonose promjeni i transformaciji društvenih i kulturalnih obrazaca ponašanja muškaraca i žena (usp. CEDAW, čl. 5.). Teološka delegitimizacija rodnih stereotipa pridonosi jačanju samosvijesti žena vjernica i njihovu aktivnijem uključivanju u emancipacijske procese. U mjeri u kojoj kršćanski svjetonazor utječe na organiziranje društvenoga i gospodarskoga života, egalitarne teološke paradigme rodnih odnosa mogu utjecati na promjene sociokulturalnih i gospodarskih struktura te time pridonijeti provedbi ljudskih prava žena.

Zilka Spahić-Šiljak

ŽENSKA LJUDSKA PRAVA – ISLAMSKA PERSPEKTIVA

U drugoj polovini dvadesetog stoljeća intenzivirane su rasprave o univerzalnim ljudskim pravima i njihovoj primjenjivosti u muslimanskim zemljama u kojima su na snazi šerijatski zakoni. U središtu su rasprava ženska ljudska prava i položaj žene u društvu jer je to posljednje uporište dominacije religijskog i pružanja otpora sekularizaciji.

Rad elaborira pitanja univerzalizma i kulturnog relativizma ljudskih prava u islamu, s posebnim naglaskom na pitanje dostojanstva osobe – što je temelj koncepta ljud-

skih prava i u sekularnom i u islamskom diskursu. Imajući u vidu različita, pa i suprotstavljena mišljenja u vezi s univerzalizmom ljudskih prava, što usporava provedbu međunarodnog instrumentarija ženskih ljudskih prava u muslimanskim zemljama, važno je osvrnuti se na argumente klasične islamske misli, ali i na interpretativne napore suvremenih muslimanskih autora/ica.

Modeli rodnih odnosa u islamskoj tradiciji promoviraju se putem različitih teorija spolova, od kojih su tri najznačajnije: teorija podređenosti, teorija komplementarnosti i teorija egalitarnosti odnosa između spolova. Teorija komplementarnosti dolazi do izražaja i danas kada se zahtijevaju rezerve na CEDAW.

Nadežda Čačinović

MIZOGINIJA U FILOZOFSKOJ TRADICIJI

Tekst polazi od okolnosti da se predrasude ne očituju izravno, odnosno da nositelji predrasuda svoje stavove smatraju točnima i istinitima, tek vrlo rijetko nekom svojom idiosinkrazijom. Stoga analiza mora početi od problema utemeljivanja stavova, a filozofija je upravo disciplina koja počiva na izlaganju dobrih razloga za neku tvrdnju. Predrasude u filozofiji diskreditiranje su filozofskog pothvata. Vrlo je, dakle, značajno istražiti je li mizoginija, koja se bez sumnje javlja u filozofiji, nešto što joj je inherentno zbog prohtjeva za univerzalnošću ili samo nešto sekundarno, adherentno. U raspravi o ljudskim pravima uvijek je riječ o suočavanju zahtjeva za univerzalnom valjanošću te zahtjeva za priznavanjem partikularnosti.

Smiljana Leinert Novosel

RODNI STEREOTIPI, PREDRASUDE I DISKRIMINACIJA ŽENA U POLITICI

Raskorak između društvenog opredjeljenja za spolnu/rodnu ravnopravnost u politici prakse svakodnevnog života svjedoči o prisutnosti stereotipa i diskriminacije jednog spola, u ovom slučaju žena. Budući da je taj problem prisutan čak i u zemljama dulje demokratske tradicije, ne čudi intenzitet u onima s kraćim demokratskim iskustvom, u koje spada i Hrvatska. Kod nas se, nakon opredjeljenja za parlamentarnu demokraciju, pomaci ogledaju u postupnom porastu postotka žena u Hrvatskom saboru te percepciji da je položaj žena u politici bolji nego prije,

a višestruko bolji nego u obitelji ili zaposlenosti. Usprkos tome očita je nedovoljna participacija žena na svim razinama odlučivanja, posebice na lokalnoj razini, te njihova odsutnost s istaknutih političkih dužnosti. Niska participacija uzrokuje i malobrojna iskustva diskriminacije, iako su ona u politici izrazito ženskog roda; primarno su vezana uz nedostatke u funkcioniranju političkih stranaka koji onda svjedoče o predrasudama prema ženama. Čini se da se i u politici prepoznaje raskorak između opredjeljenja i djelovanja, premda su promjene društvene svijesti u smjeru modernijih vrijednosti – ravnopravnosti spolova – tu prisutnije nego u ostalim sferama života.

Sanja Sarnavka

JE LI OTVORENO ZATVORENO ZA RODNU RAVNOPRAVNOST?

Polazeći od teze da društvene institucije aktivno sudjeluju u kreiranju društvene stvarnosti (Chimombo i Roseberry, 1998.) jer udžbenicima, propovijedima, medijskim tekstovima, presudama sudjeluju u kreiranju diskursa kojim se daje legitimitet postojećim (ili željenim) društvenim odnosima moći, ispitat ću na primjeru jedne televizijske emisije *de facto* odnos prema rodnoj ravnopravnosti, koja je u Hrvatskoj propisana brojnim zakonskim odredbama i trebala bi biti obvezujućom za sve institucije, pa tako i za Hrvatsku televiziju kao dio javnoga medijskog servisa.

Analizom sadržaja četrnaest emisija *Otvoreno*, emitiranih u travnju i svibnju 2010., nalazeći polazište u kritičkoj analizi diskursa, pokušat ću utvrditi koliko su u toj emisiji, koja se realizira u sklopu Informativnog programa, prisutna pitanja rodne ravnopravnosti, bilo izborom tema bilo prisutnošću žena kao sugovornica stručnjakinja (tzv. *gender mainstreaming*). Budući da postoji gotovo bezbroj načina na koje se može prikazati svijet, pa je izuzetno značajno utvrditi što se i tko izostavlja te kako se prikazuju stvari, ljudi i događaji (Hall, 1986.), istražiti ću kakva značenja nudi emisija *Otvoreno* kad je u pitanju rodna ravnopravnost.

Emisiju biram i zato što je ravnomjerno naizmjenice uređuju muškarac i žena. Usporedit ću i ispitati postoji li razlika u uređivačkom pristupu i odnosu prema ženama i pitanju rodne ravnopravnosti kad emisije uređuje muškarac u odnosu na ženu urednicu. Na osnovi provedene analize, s motrišta feministkinje, utvrdit ću da li emisija *Otvoreno* promiče, poriče ili je posve indiferentna prema oživotvorenju koncepta rodne ravnopravnosti.

Nepobitna je činjenica da su prošla i sadašnja iskustva mogućnosti žena i muškaraca u povijesti bila bitno različita te da, kao i odnosi između spolova, imaju prije svega društveno-povijesne, još više kulturalne, a ne prirodne odrednice, jasno vidljive i na primjeru obrazovanja. Žene su iz povijesti pretežno isključene, one su “nevidljive”. Jer, povijest je najčešće bila samo *he-story*, a ako i ima rijetkih tragova o ženama, oni opet proizlaze iz optike i pera muškaraca. Igra engleskom riječi za povijest *history/he-story*, dvoznačno ocrtava njenu androcentričnost, otkrivajući realnost da ćemo u povijesti gotovo isključivo naći izvore o “velikim muževima” (*he-story*) te da je istražuju i o njoj pišu također muškarci (*his-story*). U ovom se tekstu ta realnost prikazuje kao posljedica činjenice kako ženama obrazovanje (i znanost koja bez njega teško da se može zamisliti) najčešće nije bilo dostupno te da im je pristup visokom obrazovanju omogućen tek jedno stoljeće.

Cilj je ovog priloga upozoriti na povijesnu nejednakost u pravu na obrazovanje između žena i muškaraca, osobito u pravu na visoko obrazovanje, a posljedično i na mogućnost bavljenja znanostu – dva značajna područja iz kojih su žene stoljećima bile isključene/“nevidljive” – i kao istraživane i kao istraživači(ce). Time se, naravno, željelo upozoriti na nužnost jednakosti prava na obrazovanje kako bi se unaprijedio socijalni, ekonomski, obiteljski i profesionalni položaj žene. Nakon izlaganja nekoliko primjera položaja žene u tradicijskoj kulturi dalmatinskog zaleđa 18. i 19. stoljeća, dolazi se do spoznaje da se tradicija kao izgovor za diskriminaciju prepoznaje i u suvremenom trenutku – u obrazovanju i znanosti. Uz uvid u visoko obrazovanje žena u Hrvatskoj i Europi dolazi se do spoznaje da istinska razgradnja spolnih stereotipa ni danas nije još u potpunosti zaživjela te da je još zamjetna na piramidalnoj ljestvici napredovanja i moći u visokoškolskim ustanovama.

Biljana Kašić
**“FEMINISTIČKA INTELEKTUALNA KLASA”:
ZEBNJE OKO INTEGRACIJE I POLITIKA SPOZNAVANJA**

(Re)artikulacija *ženskostudijskog* obrazovanja jedan je od nosivih izazova feminističke politike u Hrvatskoj. Pitanje je na koji način u sveučilišni prostor usustaviti model rodne spoznatljivosti kao učenje o spolnoj razlici i učenje o

spolnoj/rodnoj slobodi, a s druge strane kako onemogućiti negativne učinke neoliberalnog obrazovnog projekta u kojemu sprega kompetitivnosti i "funkcionalnih" disciplina zaprečava prostore kritičkog spoznavanja.

Tekst se bavi nagoviještenim problemom, istražujući status *ženskostudijske* "discipline" u Hrvatskoj s obzirom na politiku lokacije (bell hooks), a na predložku rasprave o potencijalnosti integracijskog i/ili autonomnog modela *ženskostudijskog* obrazovanja. U središtu analize jest pitanje u kojoj mjeri vodeći *ženskostudijski* kurikulumi funkcioniraju kao spoznajna polja konceptualnog prevođenja paradigmi i kodova postojećih disciplina (G. Steiner, R. Braidotti), a u kojoj proizvode kritičke novosti.

Kao tri ozbiljna razloga zebnji oko kritičkoga feminističkog djelovanja, a što utječe na poziciju subjekta na sveučilištu, u tekstu se navode: proizvodnja hegemonijskog diskurza o rodnoj jednakosti, globalna komodifikacija spoznavanja i znanja kao posljedica neoglobalne ekonomije i centriranje znanstvenih disciplina oko svoje predmetne i metodologijske osi.

Pritom se ima na umu kontekstualizacija spoznaje i kontekstualizacija akademskog obrazovanja u Hrvatskoj, kao i posebne situacije "graničnih zona" u kojima se presijekaju i isprepleću feministička epistemologija, rodna moćišta i strukovna znanja.

Elizabeth Poskitt

MEĐUNARODNA FEDERACIJA VISOKOOBRAZOVANIH ŽENA: PROMICANJE ŽENSKIH LJUDSKIH PRAVA KROZ OBRAZOVANJE

International Federation of University Women / Međunarodna federacija visokoobrazovanih žena (IFUW) osnovana je 1919. godine radi promicanja međunarodnog mira kroz prijateljstvo sveučilišno obrazovanih žena diljem svijeta. U članku se pokazuje na koji je način povijest IFUW-a bila povezana sa suvremenim događanjima te njihov utjecaj na prava žena. Obrazovanje je uvijek bilo ključni element koji je ženama omogućavao da steknu svoje uloge i prava unatoč povijesnim previranjima 20. stoljeća.

Iako nigdje nije izričito navela prava kao svoje ciljeve, pravo na mir i pravo na obrazovanje žena uvijek su udružili u središtu pažnje. U svojim ranim godinama IFUW se brzo širio, no tridesetih godina prošlog stoljeća morao se suočiti s činjenicom da se njenim nacionalnim organizacijama krše ljudska prava. No, iz toga je proizašao rad na pomoći izbjeglim i prognanim ženama, koji traje i danas.

Radeći s tijelima UN-a, posebno s UNESCO-om, IFUW ima širok raspon aktivnosti kojima promiče obra-

zovanje žena i djevojčica. Kroz rad s vlastitim članstvom, IFUW osigurava obuku i razvoj vještina, posebice u jačanju kapaciteta i u umijeću vođenja uz primjere i iskustvo.

Aktivnosti organizacije kao što je IFUW na prvi se pogled mogu činiti ne osobito značajnima, no takve organizacije postižu mnogo u jačanju ženskih prava kako među svojim članicama tako i u jačanju prava žena kojima su projekti namijenjeni.

Mario Vinković

SPOLNA SEGREGACIJA I TRŽIŠTE RADA – HRVATSKI DISKURS EUROPSKIH TRENDOVA

Stupanjem na snagu Zakona o suzbijanju diskriminacije Hrvatska *de facto* i *de iure* treba početi borbu protiv segregacije kao oblika diskriminacije. Navedeni zakon, međutim, segregaciju smatra samo prisilnim razdvajanjem po nekom od pravnih temelja zabrane diskriminacije. Neobična koncepcija, zasnovana na kratkovidnoj percepciji da se segregacija kao oblik spolne diskriminacije provodi prisilno, otežava sankcioniranje segregacije koja je rezultat neizravne spolne diskriminacije.

Rad nastoji identificirati problem prisutne spolne segregacije na tržištu rada u Hrvatskoj kroz diskurs europskih trendova. Autor ustraje na tome da je spolna segregacija rezultat sustavne neizravne spolne diskriminacije uvjetovane stereotipima i nedovoljnom društvenom osviještenošću o potrebi istinske ravnopravnosti žene i muškarca u profesionalnoj i obiteljskoj distribuciji obveza. Uzimajući u obzir zamjetne razlike između spolova, nužno je naći odgovore na pitanja kako ostvariti istinsku ravnopravnost i prevladati tradicionalnu percepciju o položaju žene u obitelji i svijetu rada. Neadekvatnost nacionalnih rješenja, nedovoljni institucionalni korektivi i nedostatna borba protiv stereotipa otežavaju ostvarivanje supstancijalne ravnopravnosti na tržištu rada.

Ivana Kapor Šafranko

ŽENE KAO POTENCIJALNI POKRETAČI GOSPODARSKOG RAZVOJA HRVATSKE

Sa sve većom razinom participacije žena u političkom, kulturnom i gospodarskom životu, važnost doprinosa žena i njihov utjecaj na gospodarski razvoj raste. Udio obrazovanih žena u Hrvatskoj značajno se povećao te su one danas obrazovanije od muškaraca, no i dalje manje od muškaraca participiraju na tržištu rada. Nastoje se identi-

ficirati čimbenici koji utječu na rad žena, a karakteristični su za Hrvatsku, te instrumenti i uloga države, tj. socijalne politike u poticanju rada žena. U svakom slučaju, žene nisu aktivne samo na tržištu rada, one su često odgovorne za veći dio neplaćenog rada u kućanstvu, tj. pružaju usluge skrbi članovima obitelji. Ženin neplaćeni rad također je iznimno važan za gospodarski razvoj jer osim što je teret i rizik za ženu i obitelj, za državu je gubitak zbog nenaplaćenih poreza i doprinosa za obavljeni rad te trošak zbog socijalne potrošnje i smanjenja potražnje za pružanjem usluga na tržištu. Potražnja za socijalnim uslugama djelomice je determinirana i demografskom strukturom društva, poput starenja stanovništva, ali i periodičnim pozitivnim prirodnim prirastom u prošlosti, koji utječu na potražnju za uslugama skrbi danas, a mogu biti i prediktori trendova što slijede.

Cilj je ovog izlaganja upozoriti na utjecaj ženina plaćenog i neplaćenog rada te na potencijale koje on ima za gospodarski razvoj Hrvatske, ali i na demografsku i socijalnu strukturu u budućnosti. Strateško upravljanje ženskim radnim potencijalom može dati značajan doprinos razvoju uslužnog sektora, ali i gospodarskom razvoju u cjelini, s obzirom na to da se, zbog poticanja razvoja sekundarnih usluga, ženska zaposlenost nerijetko definira kao multiplikator zapošljavanja.

Lynette Šikić-Mićanović i Marija Geiger Zeman
RODNE ASIMETRIJE I BESKUĆNIŠTVO U HRVATSKOJ

Beskućništvo se često razumijeva i definira kao “muški fenomen”, pri čemu se zanemaruje iznimna kompleksnost i višedimenzionalnost toga socijalnog fenomena. Članak prezentira i analizira životne naracije i iskustva žena koje žive u prihvatilištima za beskućnike/beskućnice u tri hrvatska grada (Zagreb, Osijek, Split). Rezultati dobiveni na temelju dubinskih intervjuova upućuju na puteve koji su kazivačice vodili u beskućništvo te aktualne strategije preživljavanja kojima nastoje riješiti svoje višeslojne probleme. Cilj članka jest na temelju analize životnih priča kazivačica prezentirati rodne asimetrije s kojima su se susretale u različitim razdobljima svog života te u različitim socijalnim kontekstima. Konkretno, rodne asimetrije očituju se u tri ključne sfere: 1) u socijalizacijskim procesima u mladenačkoj dobi (disfunkcionalne obitelji, izloženost nasilju, patrijarhalan odgoj itd.) i u odrasloj dobi (bračno nasilje, samohrano majčinstvo itd.); 2) na tržištu rada

gdje je potčinjen položaj ispitanica djelomično uvjetovan "(post)tranzicijskom dramom", a djelomično njihovim spolom, dobi, stupnjem obrazovanja i zdravstvenim statusom; i, konačno, 3) u prihvatilištima za beskućnike, koji su rodno neosjetljivi prostori, odnosno prostori neosjetljivi za specifične potrebe korisnica (kao što su odvojene spavaonice, bolji higijenski uvjeti, stručno osoblje, mogućnost boravka s djecom...). Unatoč tegobama, sudionice istraživanja na različite načine pokušavaju izaći iz začaranoga kruga beskućništva. Pri tome postaju očitima krize i problemi hrvatskog sustava socijalne skrbi, različitost rodno iskustva beskućništva te rodni stereotipi i predrasude kojima se stigmatiziraju socijalno ugrožene i deprivirane skupine u Hrvatskoj.

Igor Martinović

KAZNENOPRAVNI ASPEKTI OBITELJSKOG NASILJA

Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (*Narodne novine*, broj 129/00) u hrvatsko kazneno zakonodavstvo prvi je put uvedeno kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji. U članku se kritički analiziraju pojedini teorijski aspekti navedenoga kaznenog djela te se ispituje kako ga je sudska praksa prihvatila i na koji ga način primjenjuje. U nastavku se upozorava na praktične posljedice preklapanja odredaba Kaznenog zakona i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Analiziraju se i moguće promjene, uključujući i eventualno redefiniranje toga kaznenog djela, do kojih bi mogle dovesti predstojeće izmjene Kaznenog zakona. Završno se raščlanjuje kakve je posljedice uvođenje kaznenog djela nasilničkog ponašanja u obitelji imalo na obiteljsko nasilje kao općedruštveni problem, imajući u vidu osobito činjenicu da su najčešće žrtve nasilja u obitelji žene.

Alison Diduck

REPRODUKCIJA I "PROBLEM JEDNAKOSTI"

Kao što je *Women's Legal Education and Action Fund* naveo 1988. godine: "Zakoni ne mogu promijeniti reproduktivne sposobnosti muškaraca i žena, no mogu propisati njihove društvene i pravne posljedice za žene – kao pripadnice klase u odnosu na muškarce i kao pojedinke zaštićene građanskim, političkim i socijalnim pravima."

U članku se istražuju osobne i društvene posljedice jedinstvene ženske reproduktivne sposobnosti i utvrđuje da je važna, ako ne i ekskluzivna uloga ljudskih prava, nacionalnih i međunarodnih, osigurati da te posljedice neće uključivati teškoće, patnju, nepogodnosti ili nešto gore. Autorica zastupa tezu, pozivajući se na Fredman (2009.), da država ima i pozitivne obveze – poduzimati mjere, i negativne obveze – suzdržati se od kršenja, i da te obveze mogu u pravu biti utužive.

Branka Galić

REPRODUKCIJA I DRUŠTVENA KONTROLA: REPRODUKTIVNI STATUS ŽENA U HRVATSKOJ I STAVOVI O NJIHOVIM REPRODUKTIVNIM PRAVIMA

Polazeći od načela samodeterminacije žena u reprodukciji (žene – subjekti reprodukcije zbog vlastitih zaloga i rizika tijela i zdravlja trebaju imati najveći udio u odlučivanju o reprodukciji), glavni je cilj članka pokazati da se reproduktivni status žena u Hrvatskoj podcjenjuje, čime se povećavaju rizici reproduktivnog zdravlja žena, stigmatizirajućih etiketa i povećanja diskriminacije. Problem statusa i reproduktivnog zdravlja žena ostvaruje se reproduktivnom politikom koja se u Hrvatskoj počela prakticirati uskraćivanjem samodeterminacije žena i parova te derogiranjem nekih njihovih već stečenih prava. Recentna reproduktivna politika u Hrvatskoj pokazuje se tako regresivnom. Nositelji te politike, osim mjerodavnih državnih i zakonodavnih, postaju sve više i nemjerodavne institucije, osobito Katolička crkva.

Dodatni je problem reproduktivne politike u Hrvatskoj ignoriranje institucija – nositelja reproduktivnih politika stavova javnog mnijenja. Na primjeru rezultata istraživanja o percepciji, stavovima i iskustvima rodne diskriminacije u Hrvatskoj, provedenog u Hrvatskoj 2009. godine na reprezentativnom uzorku od 1363 ispitanika/ispitanice, kao i drugih istraživanja, nastojat će se potkrijepiti podrška tih istraživanja ženskom pravu izbora o zadržavanju vlastite trudnoće, te pravu žena i parova na medicinski potpomognutu oplodnju bez obzira na njihov bračni status. Također će se pokazati razlike u gledištima o reproduktivnim odlukama između žena i muškaraca u hrvatskom društvu.